

Ks. TOMASZ KUSZ

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Teologiczny

Sprawozdanie z konferencji „Życie i twórczość Rudolfa Schnackenburga. Sesja naukowa z okazji setnej rocznicy urodzin”

(Katowice, 17 stycznia 2014)

5 stycznia 2014 roku minęła setna rocznica urodzin pochodzącego z Katowic biblisty księdza profesora Rudolfa Schnackenburga. Z tej okazji 17 stycznia 2014 roku Zakład Teologii Biblijnej Starego i Nowego Testamentu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach zorganizował konferencję „Życie i twórczość Rudolfa Schnackenburga. Sesja naukowa z okazji setnej rocznicy urodzin”. Sympozjum, nad którym honorowy patronat wspólnie objęli metropolita katowicki arcybiskup Wiktor Skworec i prezydent Katowic Piotr Uszok, odbyło się w auli Wydziału Teologicznego UŚ. Otwierając sesję, ksiądz dr hab. Antoni Bartoszek, dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego, podkreślił, że będzie ona służyć przybliżeniu osoby biblisty, który w opinii ojca świętego Benedykta XVI jest najwybitniejszym niemieckojęzycznym egzegetą katolickim XX wieku. Zaprezentowano sześć referatów: dwa o charakterze biograficznym i cztery poświęcone twórczości teologicznej Schnackenburga. Obok pracowników katowickiego Wydziału Teologicznego w konferencji wzięli udział także prelegenci z innych ośrodków akademickich: Katolickiego Uniwersytetu Jan Pawła II w Lublinie oraz Katolickiego Uniwersytetu w Rużomberku na Słowacji.

Pierwszą, biograficzną część sympozjum poprowadził ksiądz dr hab. Józef Kozyra, prof. UŚ. Przewidziano w niej dwa wystąpienia: księdza dr. Henryka Olszara (WTL UŚ) – *Katowice początkiem życia biblisty ks. Rudolfa Schnackenburga* oraz księdza dr. Tomasa Kusza (WTL UŚ) – *Rudolf Schnackenburg jako biblista*.

Przedstawiając Katowice z początku XX wieku, ksiądz Olszar zwrócił uwagę, że w czasie, kiedy urodził się Schnackenburg, w obecnej stolicy Śląska mieszkało zaledwie 43 tys. osób – w zdecydowanej większości posługujących się językiem niemieckim, obszar zaś ówczesnego miasta zamykał się między obecnymi ulicami: Graniczną, Chorzowską, aleją Korfantego i korytem Rawy. Historyk zlokalizował także miejsce urodzin Schnackenburga: mieszkanie nr 1 w kamienicy przy ulicy Żwirki i Wigury 10 (dawna Grünstrasse 14) oraz przedstawił zapis z księgi urodzeń Urzędu Stanu Cywilnego w Katowicach: „5 stycznia, w poniedziałek przed południem 15 minut po godzinie szóstej urodził się Rudolf Schnackenburg”. Przyszły biblista przyszedł na świat w małżeństwie mieszanym: ojciec był ewangelikiem, matka – katoliczką.

Następne wystąpienie stanowiło dopełnienie przedłożenia księdza Olszara. Prezentując księdza Rudolfa Schnackenburga jako biblistę, ksiądz Kusz przedstawił jego drogę naukową, pracę wykładowcy akademickiego, działalność ekumeniczną oraz scharakteryzował główne publikacje. Podkreślono więc Schnackenburga z Uniwersytetem w Würzburgu, gdzie jako profesor Nowego Testamentu przepracował 25 lat, dwukrotnie

odrzucając propozycje zatrudnienia na renomowanych uczelniach w Monachium i Münster. Prelegent zwrócił uwagę na ogromną liczbę doktoratów i habilitacji powstałych u boku Schnackenburga; dla zobrazowania dużego zainteresowania jego seminarium naukowym przytoczył listę dwudziestu dwóch krajów, z których pochodzili promowani studenci i młodzi naukowcy. W końcu zwięzła prezentacja głównych publikacji biblisty z Würzburga ukazała obszar jego naukowych zainteresowań, do którego należy: teologia pism Janowych (*Die Johannesbriefe; Das Johannesevangelium*), eklezjologia (*Gottes Herrschaft und Reich; Neues Testament und Kirche*), nauka moralna Jezusa i pierwotnego Kościoła (*Die sittliche Botschaft des Neuen Testaments*) oraz chrystologia (*Die Person Jesu Christi im Spiegel der vier Evangelien*).

W dyskusji arcybiskup senior Damian Zimoń rozwinął zasygnalizowany w referacie księdza Kusza wątek kontaktów Schnackenburga z Polską i przypomniał swoje spotkanie z biblistą z Würzburga przy okazji jego pobytu na Kongresie Biblijnym w Krakowie w czerwcu 1972 roku.

Moderatorem drugiej części konferencji był ksiądz dr Maciej Basiuk (WTL UŚ). Na część teologiczną katowickiej sesji złożyły się następujące wystąpienia: ksiądz dr. hab. Artura Maliny, prof. UŚ – *Jezus Chrystus w Ewangeliach: odbicie czy wyobrażenie?*, ksiądz prof. dr. hab. Henryka Witczyka (INB KUL) – *Rudolfa Schnackenburga „Nauka moralna Nowego Testamentu” wobec wyzwań XX wieku*, dr. Branislava Kl’uski (Katolícka Univerzita v Ružomberku, Słowacja) – *Wkład Rudolfa Schnackenburga do rozumienia eklezjologii Janowej* oraz dr Beaty Urbanek (WTL UŚ) – *Charakterystyka komentarza do Ewangelii wg św. Jana autorstwa Rudolfa Schnackenburga*.

Wystąpienie księdza Maliny zostało oparte na ostatniej książce Schnackenburga poświęconej przedstawieniu osoby Jezusa w ewangeliach – *Die Person Jesu Christi im Spiegel der vier Evangelien* (1993). W oparciu o myśl Schnackenburga prelegent odniósł się do podnoszonej w biblistyce kwestii napięcia pomiędzy Jezusem historii i Chrystusem wiary. Z jednej strony biblista z Würzburga zdecydowanie odrzuca pogląd, jakoby ewangelie nie były zainteresowane przedstawieniem obrazu Jezusa z Nazaretu, a jedynie odzwierciedlały pragnienia, oczekiwania i wiarę ewangelistów oraz popaschalnej wspólnoty; z drugiej natomiast sprzeciwia się on sumowaniu treści dotyczących Jezusa pochodzących z różnych ewangelii w jeden obraz Mistrza z Nazaretu. Oba te zabiegi: radykalna redukcja i bezkrytyczna harmonizacja uniemożliwiają dotarcie do związku historii i wiary. Według Schnackenburga, każdy tekst ewangeliczny to świadectwo wiary uczniów w Jezusa ziemskiego, przekształconej przez spotkanie ze Zmartwychwstałym.

Przedłożenie księdza Witczyka dotyczyło współczesnego odczytania postulatów moralnych przedstawionych przez Schnackenburga w książce *Teologia moralna Nowego Testamentu* (*Die sittliche Botschaft des Neuen Testaments*). Jak zauważył prelegent, pozycja ta jest jedynym dziełem biblisty z Würzburga przetłumaczonym na język polski. Na początku swego wystąpienia ksiądz Witczyk podkreślił doskonałość biblijnego warsztatu Schnackenburga, wolność jego myśli od wpływów modnych ideologii oraz wrażliwość na problemy człowieka. Następnie przedstawił kluczowe cztery cechy chrześcijańskiego życia moralnego wskazane przez biblistę z Würzburga: połączenie religii i moralności (oddawanie czci Bogu i życie codzienne); zanurzenie życia moralnego w historii zbawienia (proces ukierunkowany na wypełnienie w paruzji); wolność darowana i inspirowana przez Ducha Świętego (od zła i do dobrego) oraz wymiar eklezjalny (wspólnota z Kościołem jako wsparcie w zmaganiu się ze złem obecnym w świecie).

Trzeci referat przedstawił biblista ze Słowacji – dr Branislav Kl’uska. Wystąpienie to zostało poświęcone eklezjologii Schnackenburga zawartej w jego dwóch dopełniających się publikacjach: *Gottes Herrschaft und Reich* (*Panowanie Boga i Jego Królestwo*) oraz

Neues Testament und Kirche (Nowy Testament i Kościół). Pierwsza pozycja ukazuje Kościół z perspektywy odgórnej – z przyjściem Jezusa rozpoczyna się królowanie Boga i czas Kościoła. Druga książka koncentruje się na perspektywie oddolnej i przedstawia, jak ta obecność zbawcza Kościoła wyraża się w świecie, na ziemi. Według prelegenta, eklezjologia Janowa zawdzięcza bibliście z Würzburga przede wszystkim następujące kwestie: wydobywanie podstawowych motywów eklezjologicznych – między innymi takich, jak: owczarnia, krzew, pasterz; interpretację Czwartej Ewangelii (także eklezjologii) w świetle Pierwszego Listu św. Jana; dynamiczne ujęcie Kościoła, którego cechą jest stawianie się, uczestnictwo w procesie dojrzewania, co wyraża schemat: uczeń – wspólnota – Kościół.

Ostatni referat sesji przedstawiła dr Urbanek. Przedmiotem jej wystąpienia był – uważany za dzieło życia Schnackenburga, powstający przez dziesięć lat – komentarz do Ewangelii według św. Jana. Pozycja ta ukazała się w serii komentarzy do Nowego Testamentu wydawnictwa Herder. Na początku wystąpienia prelegentka zwięźle scharakteryzowała tę publikację, zwracając uwagę na okoliczności jej powstania (atmosfera gorących dyskusji wokół dzieł Jana zainicjowana przez Rudolfa Bultmanna), jej objętość (trzy tomy komentarza i jeden tom eskursów, łącznie ponad 1800 stron), strukturę, zawartość poszczególnych tomów oraz główne założenie metodologiczne (zachować łączność z tradycją katolicką i stosować wszystkie dostępne metody naukowego badania Biblii). Następnie przeprowadziła analizę porównawczą komentarza Schnackenburga i komentarzy do Czwartej Ewangelii autorstwa Bultmanna (*Das Evangelium des Johannes*, Göttingen 1941), Klausa Wengsta (*Das Johannesevangelium*, t. 1-2, Stuttgart-Berlin-Köln 2000-2001) oraz Stanisława Mędali (*Ewangelia wg św. Jana*, NKBNT t. IV, cz. 1-2, Częstochowa 2010). Swoje wystąpienie zakończyła pytaniem otwartym skierowanym do obecnych na sesji biblistów: jak napisać dobry komentarz biblijny?

Podsumowując sesję, ksiądz dr. hab. Artur Malina, prof. UŚ, zasugerował, że wraz z zakończeniem sympozjum można w sposób uzasadniony nazywać księdza prof. Rudolfa Schnackenburga już nie tylko biblistą z Würzburga, ale także biblistą z Katowic. Ksiądz Malina podziękował też prelegentom za przybliżenie postaci Schnackenburga i wszystkim osobom zaangażowanym w przeprowadzenie konferencji, szczególnie inicjatorce tego przedsięwzięcia – dr Beacie Urbanek.

Konferencji naukowej *Życie i twórczość Rudolfa Schnackenburga. Sesja naukowa z okazji setnej rocznicy urodzin* towarzyszyła również wystawa poświęcona bibliście z Katowic. W siedmiu gablotach umieszczono materiały i publikacje ilustrujące życie i działalność Schnackenburga. W części biograficznej wystawy przedstawiono biogramy Schnackenburga zamieszczone w *Lexikon Theologie und Kirche, Nowej Encyklopedii Powszechnej* oraz *Leksykonie wielkich teologów XX i XXI wieku*, fotografie kamienicy, w której przyszedł na świat, wraz z kopią odpisu aktu urodzenia biblisty. Uwagę przykuwał imponujący wykaz dorobku naukowego Schnackenburga, obejmujący ponad 40 książek, niemal 160 artykułów, dziesiątki haseł w różnych słownikach i leksykonach oraz setki naukowych recenzji. Na wystawie znalazły się wszystkie ważniejsze pozycje biblisty z Katowic, a także wydawnictwa, które współredagował: seria katolicko-protestanckich komentarzy do Nowego Testamentu (EKK), seria komentarzy teologicznych do Nowego Testamentu wydawnictwa Herder (HThKNT), czasopismo „Biblische Zeitschrift”. Wśród publikacji związanych ze Schnackenburgiem organizatorzy wystawy umieścili też drugie wydanie *Lexikon Theologie und Kirche*, którego autor był doradcą teologicznym oraz przekład Biblii niemieckiej, nazwany *Einheitübersetzung* (EU), gdzie w gronie tłumaczy pism Nowego Testamentu figuruje nazwisko biblisty z Würzburga. Na wystawie znalazły się również pamiątki świadczące o kontaktach Schnackenburga z Polską i polskimi biblistami; między innymi materiały z Kongresu Biblijnego w Krakowie w 1972 roku,

którego prelegentem był Schnackenburg oraz książki Schnackenburga z jego dedykacją, podarowane księdzu profesorowi Stanisławowi Pisarkowi na pamiątkę spotkania obu biblistów z okazji tegoż sympozjum. Materiały zaprezentowane na wystawie pochodziły z zasobów Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego, Biblioteki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego oraz z księgozbiorów księdza prof. S. Pisarka i księdza dra hab. A. Maliny.